

Hrách setý

Pisum sativum L.

LUSKOVINA

TŘÍDA: dvouděložné ČELEĎ: bobovité ROD: hrách

Hrách setý je jednoletá popínavá rostlina, která patří vedle pšenice a ječmene mezi první domestikované plodiny Starého světa. V Evropě byly známy divoké druhy hrachu už v neolitu, pravděpodobně sem doputovaly z oblasti Středomoří a Malé Asie. Hrách si oblíbili už staří Římané a počátkem letopočtu jej při svých vojenských výpravách rozšiřovali i do krajů severně od Alp. Nejdříve se pěstoval hrách s drobnými zrnky, teprve později převládly hrachy velkozrné. Až do 18. století představoval hrách jednu ze základních složek evropské potravy. Jednalo se ale o polní variantu hrachu, u které se konzumovala suchá semena, sladký čerstvý hrášek začali jako první jíst až Holanďané. Ještě v 17. a 18. století byl tento hrách dostupný pouze vyšším vrstvám jako pamlsk labužníků, teprve v 19. století se stal levnou a dostupnější potravinou.

V Čechách je hrách nejdéle pěstovanou luštěninou. Oblíbeným pokrmem z hrachu byla pučálka, naklíčený opražený hrách, který se připravoval o Velikonocích na Škaredou středu. V 16. století se doporučovalo přidávat k hrachu mandle, med a přepuštěné máslo, v 17. století byly zase známy hrachové koblihy z hrachu, másla, vajec, strouhanky a cukru, které se smažily na másle.

Dnes se hrách pěstuje především pro semena s vysokým obsahem bílkovin. Má více esenciálních aminokyselin i vyšší obsah vitamínů a minerálních látek než obilniny. Pro lidskou výživu se spotřebuje ale méně než 10 % produkce. V krmivářském průmyslu je u nás zatím hrách nedocenen a značná část vypěstovaného hrachu se vyváží. Poddruh hrachu, který se využívá v píceinářství, se jmenuje peluška (hrách setý rolní) a zpracovává se zejména na zelené krmení nebo k výrobě siláží pro dobytek.

Stejně jako u ostatních zástupců bobovitých umí hrách „hnojit“ půdu. Na jeho kořincích žijí symbiotické bakterie *Rhizobium*, které dokáží vázat ze vzduchu 150 až 200 kg dusíku na jeden hektar pole, který se tak nemusí do půdy vpravovat v podobě umělých nebo statkových hnojiv.

VÍTE, ŽE...

...semena hrachu posloužila k vysvětlení zákonů dědičnosti? Pomocí křížení rostlin hrachu s různými vlastnostmi dokázal Gregor Johann Mendel (1822–1884) ve svých pokusech objasnit principy přenosu dědičných informací z rodičů na potomky. Moravský rodák a opat augustiniánského kláštera v Brně položil svými pokusy základy oboru genetiky. Jeho přínos pro biologii byl rozpoznán až po jeho smrti.